

ГЕНЕЗИС ПРОБЛЕМИ ЛЕГІТИМНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ВІД АНТИЧНОСТІ ДО НАШИХ ДНІВ

У статті наведено історичну ретроспективу проблеми легітимації системи органів публічної влади країни як одного з ключових факторів державотворення.

Ключові слова: легітимність, легітимізація, державне управління.

I. Вступ

Еволюція змістового наповнення поняття “легітимність” є складовою еволюції владних відносин у контексті співвідношення “довіри” та “авторитету” суб’єктів владних повноважень. Держави, в яких політичні процеси характеризуються пошуком нових можливостей у взаємодії громадян і політичних інститутів, потребують такого концепту легітимності, який би дав змогу досягнути найвищого рівня політичної довіри в часи тотальної світової нестабільності. Проблема легітимізації політичних інститутів під час їх активного оновлення підкреслює актуальність концепту легітимності в дискурсі сучасних політичних наук, зокрема науки державного управління.

У науковій літературі поширена думка, що першим дослідником проблеми легітимності державної влади є М. Вебер, а до ХХ ст. зазначене питання належало до філософії права та інших напрямів правознавства. Дійсно, з розвитком політичної соціології, структурної лінгвістики та постструктуралізму, поширенням соціальної феноменології й теорії комунікативної дії концепт легітимності привернув увагу таких науковців, як: Д. Бітем, М. Вебер, Д. Гелд, Д. Істон, Т. Лукман, Ч. Мілс, Т. Парсонс, К. Поппер, К. Шмітт та ін. Семантичну складову поняття “легітимність” активно опрацьовували у своїх працях Е. Бенвеніст і П. Бурдьє. Проте можна виділити певний масив досліджень проблематики легітимності державної влади, починаючи навіть від часів доосьових цивілізацій.

II. Постановка завдання

На нашу думку, вивчення поступового розвитку поняття легітимності в історичному контексті дасть змогу виділити характеристики легітимності, що забезпечують об’єктивне існування політичної системи держави, та прослідкувати соціально-психологічний взаємозв’язок, який виникає між владою й індивідом, виходячи з типу соціальних та політичних відносин у певний часовий проміжок. Усе зазначене є завданням статті.

III. Результати

Очевидно, що з появою держави виникає проблема легітимності державної влади, і хоча

давні цивілізації не описували її в сучасному ключі, розглянемо концепт легітимності, виходячи із часових особливостей суспільно-політичного розвитку людства.

Найдавнішою формою легітимізації є міфологія, яка описує концептуальний механізм розподілу довіри під час входження сакральних сил у повсякденний світ. Е. Бенвеніст на підставі аналізу індоєвропейських мов тлумачить первинний зміст поняття “легітимність” крізь призму наділення довірою (*credulitas*) [3, с. 330]. Показовим є той факт, що це розуміння співвідноситься зі словами, які позначають речі та дії, пов’язані з ритуалами принесення жертви [12]. Концептуалізація міфології відбувається шляхом теологізації відносин довіри, що співвідносяться з міфом. Інститут божественного походження царської влади в доосьових цивілізаціях вважають прикладом первинного концепту легітимізації. Відомий єгиптолог Я. Ассман зазначає, що в текстах Давнього Царства концепція Бога-творця є не стільки міфом, скільки філософією *in puse* [2, с. 188]. Показовою є еволюція давньоєгипетської міфології, в якій міф спочатку легітимізує інститут царської влади, і тільки потім – народження конкретного царя. Популярний у Давньому Єгипті міф про Хора і Сета, які зійшлися в постійній боротьбі за престол, – це відтворення ситуації нестійкого “подвійного царства”, що панувала в Єгипті, та відображення прагнень щодо подолання розпаду й відновлення єдності [2, с. 185–186]. Подібна теологія обґрунтовувала жорстку ієрархічну модель структурування влади на підґрунті культу однобічної довіри. Суперечності, які існували між культурними моделями та їх носіями, з одного боку, та політичною системою – з іншого, переростали в соціальний та політичний протест, відтворюючись в образі суспільства-двійника з характерним для ритуалів викривленням ролей та орієнтацій. Легітимність спиралася на монополію царського благочестя, яка виключала будь-яке “кредитування довіри” внаслідок “торгів” з владою. Треба зазначити, що поодинокі випадки когнітивних трансформацій зустрічались, наприклад, під час релігійної реформи в давньоєгипетській Амарні, яка породила “представ-

ницьку теократію”: бог реалізує своє панування разом із сином, через якого божественне благочестя проникає до кожного індивіда. Проте сутність легітимізації не змінилась, а значить, не змінились принципи доступу до політичної влади [2, с. 321–322].

Поява “грецького генія” та полісного укладу вивела поняття легітимності на більш досконалий рівень. Античні соціально-політичні практики докладно проаналізовано в багатьох джерелах, в яких відзначено появу принципово нового характеру політичної легітимізації. Визначальною у відносинах влади і підвладних стає процедура підтримки та взаємовиправдування, довіра до влади тримається на її здатності забезпечити паритет найкращого існування для кожного індивіда окремо та для держави в цілому [1, с. 221]. Відбувся перехід теологічного дискурсу в площину наукової концептуалізації, виникає новий рівень легітимізації влади, прикладом якого є виникнення поняття *politeia*, що концептуалізує взаємозв’язок прав та обов’язків громадянина в контексті позначеної легітимності “участі й згоди”. У цьому розумінні Платона й Арістотеля називають першими теоретиками легітимності влади, а полісну свідомість давніх греків розглядають як прототип практик легітимізації нового часу. Однак не варто переоцінювати античні міста-держави, оскільки нестабільність політичного життя поліса, ірраціональність політичних рішень, прийнятих його членами, наявність магічних практик у легітимізації публічної влади свідчать про її теологічний характер. Можна погодитись з гіпотезою, відповідно до якої участь у політичному житті більшості громадян має ознаку релігійного ритуалу і не може розглядатись як практика соціально-політичної взаємодії. Процедурні способи вирішення соціальних конфліктів використовувались у грецькому полісі для реалізації думки більшості, в більшості випадків – ірраціонального, і фактично не брали до уваги позицію меншості й окремих громадян [16, с. 66–78]. Античний поліс був не стільки реальним прототипом демократичної легітимізації, скільки інтелектуальним підґрунтям політичних ідей, зокрема ідеї політичної участі й порядку на основі визнання гідності громадянина.

Здобутки еліти грецьких полісів набули характеру соціальних практик в імперському Римі та імперіях феодальної Європи, в яких завдяки розвитку інститутів договірного права й арбітражу політична діяльність особи відбувалась шляхом участі в корпоративних та територіальних структурах самоврядування.

Відзначаючи відсутність за часів Давнього Риму терміна, який би був повним аналогом сучасного поняття “легітимність”, слід зауважити, що політична думка пізньої античності звертається до таких проблем легітимності, як проблема добровільного підкорення вищій владі; проблема влади імператора, заснованої на згоді суспільства слідувати його волі тощо. Пе-

вним синонімом легітимності тут виступає “любов” підданих, яка зумовлює підкорення владі імператора та необхідність піклуватися про нього. Так, Клавдіан писав, що ні охорона, ні зброя не захищають так, як любов [15, с. 36]. Але “любов” підданих – це ще й результат вірності імператора обов’язку піклуватись про них, дотримуючись встановлених правил.

Якщо звернутися до часів, які передували встановленню імператорської влади, тобто до доби республіканського Риму, можна відзначити, що в основу республіканської концепції легітимності державної влади було покладено дві ідеї: республіка – загальна справа римського народу; друга – законність влади закріплена давньою політичною традицією, звичаєм, сукупністю моральних зобов’язань. “Схвалення народом” було обов’язковою умовою легітимності. Владні повноваження сенату не були закріплені правовими нормами, проте спирались на авторитет носіїв влади, вірність традиції та взаємні моральні зобов’язання [20, с. 87]. Отже, римський сенат і імператор виступали інституційним втіленням народної згоди з елементами єдності держави та громадянського суспільства [8, с. 206].

Із середини I ст. до н. е. внаслідок значного збільшення території та народонаселення Риму, посилення майнової поляризації римських громадян, постійних військових дій відносини команди-підкорення поширюються на мирне життя й стають єдиною можливою формою соціальних контактів. Стверджується новий погляд на публічну владу, новий підхід до легітимності влади: відповідальність за державні справи повинна покладатись на сильного, деспотичного політичного лідера, ні традиція, ні вірність звичаєм не є визначними принципами владних повноважень; основою легітимності влади є раціональні уявлення про загальне благо та народну користь. Таким чином, в уявленнях про публічну владу починають панувати монархічні тенденції, а римський народ із суб’єкта управління перетворюється на його об’єкт. Цікавими є факти, які свідчать, що режим військово-бюрократичної диктатури потребував поступового введення розкошів у церемоніал двору, які підкреслювали богоподібність правителя. Поширювалась пропаганда єдності думки та дії тетрархів, релігійна політика спрямовувалась на обґрунтування Божественної легітимності влади тетрарха [10, с. 24]. Проте навіть за часів монархічно-імперського Риму проблема протиставлення легітимного, заснованого на добровільному підпорядкуванні, і нелегітимного, що застосовує насильство, правління активно дискутувалась у суспільстві [15, с. 37].

Політичний порядок Римської імперії набув розвитку в християнській Європі. Основною проблемою концепту легітимності державної влади стало розмежування духовної та світської влади, яке спиралось на специфічні проце-

дури наділення релігійним змістом владних відносин. Практики “довірчого кредитування” було посилено універсальною легітимацією, в основу якої покладено концепт абсолютного авторитету – трансцендентного Бога. Для середньовічної думки характерне сприйняття ієрархічності зв’язків, що встановлені людьми, як вторинних, оскільки пріоритет належить відноsinам особистості з Богом. В ідеалі благодать Бога розподіляється між вірянми безвідносно до їх соціальної чи політичної належності. Проте Святий Августин описує Царство Боже у “чинах”, які походять з римського права, а Климент Олександрійський та Григорій Великий поширюють ієрархію земних відносин влади й підпорядкування на Царство Небесне [7, с. 119].

Ієрархія небесних символів породжує дві земні ієрархії: церковну й світську, в якій Церков та Імперія є одним цілим [5, с. 62–65]. Безперечно, ця ідеальна структура на практиці потребувала додаткової концептуалізації. Легітимація політичного порядку забезпечувалась авторитетом “Тіла Христового”, роль якого належала Католицькій церкві. Цей концепт втілював у собі симбіоз сакральної, світської та політичної спільноти. Церков протиставлялась світській владі як носій абсолютного авторитету. Усі видатні мислителі того часу так чи інакше відзначають відмінність природи церковної та світської влади. Святий Августин пише про “Град земний” та “Град Божий”, Фома Аквінський – про безумовний пріоритет Закону Божого тощо [17, с. 35].

Теологічна легітимація феодалного світу принципово відрізнялась від інших моделей тим, що, крім обґрунтування імперської вертикалі політичного устрою, стимулювала створення “горизонтальних інститутів”, які забезпечували обмін в ієрархічних структурах. Теологія разом з розмежуванням світської та духовної влади повинна була допомогти віднайти напрями взаємодії цих шаблів. Боротьба за перерозподіл ресурсу “божественного авторитету” під час розподілу світської та духовної влади призводила до запозичення владних символів: Церква намагалась перетворитись на монархію, а світська влада використовує елементи канонічного права для перетворення на “містичне тіло”.

Починаючи з XIII ст. світська влада частіше обґрунтовує легітимацію за допомогою “релігії” римського права: імператор стверджує свій божественний авторитет через юстицію – *pater et filius justitiae* (отець і син юстиції). Легісти XIII ст. використовували ідеї специфічності суверенної імператорської влади: перенесення теологічних уявлень на державну сферу породило вчення про єдність двох королівських тіл – природного й політичного, яке вільне від недоліків природного, тому має безумовну перевагу над ним. Легітимація влади через концепт містичного тіла короля призвела до суве-

ренізації держаних структур Середньовіччя. Король як глава містичного тіла держави виправдовує практику формування абсолютної монархії та процесу становлення нових соціальних груп. Через деякий час саме ці нові групи в складі міського населення почнуть претендувати на авторитет, зосереджений у державному “тілі”, обґрунтовуючи ці претензії святістю суспільного договору й невід’ємністю прав особистості, що стане підґрунтям розподілу влади всередині світської держави.

Більшість дослідників схиляється до думки, що Реформація стала точкою відліку в становленні світського концепту легітимності влади. З віри протестантів у відсутність посередників між Богом і людиною логічно випливало, що влада, яка не гарантує свободи совісті й дотримання природних прав людини на життя, власність та свободу, має бути усунена людьми, як така, що суперечить істинній вірі. Саме в цей час формується переконання, що основою суспільства є не держава, а добровільні об’єднання громадян, які пов’язані обов’язками одне з одним та з Богом. Отже, держава вторинна щодо громади і є результатом земного договору між народом і королем. Саме з XVII ст. легітимність світської влади починає трактуватись з використанням нових змістовних ознак. Тепер ідеться не тільки про “довіру” “відданість”, а й про “справедливість”, “законність”, “добровільність” тощо. Філософський, політичний, юридичний дискурси в складній динаміці призвели до становлення поняття легітимності в його сучасному розумінні.

У науковій літературі популярне твердження, що перша наукова концептуалізація поняття легітимності належить М. Веберу, до якого поняття “легітимність” та “легальність” ототожнювались і розглядались як синоніми терміна *lex* (закон) у значенні писаного права. Прихильники цього погляду як першу ілюстрацію практики легітимізму наводять об’єднання прибічників реставрації династії Бурбонів після революції 1830 р. Хочемо погодитись з думкою К. Завершинського, який зазначає, що традиція західноєвропейського “легітимізму” не зводиться до визнання значущості писаного права, а належить до практики обґрунтування владного авторитету часів Середньовіччя та абсолютизму [7, с. 128]. Звернення до текстів і практик Нового часу не підтверджує висновку про домінування поняття юридичної легітимації. Необхідно говорити про складну динаміку наукового й теологічного дискурсів упродовж XVI–XVIII ст., які вплинули на концепт легітимності. У Новий час концепт легітимності набуває складного змісту: він робить відсилки не тільки до дій, які відповідають розумним юридичним нормам, а й до легально-раціонального обґрунтування тих чи інших політичних рішень.

Досліджуючи політичне життя Європи в XVI–XVII ст., М. Фуко підкреслював, що обґрунтування необхідності нових структур влади від-

бувається під гаслом ідеї поєднання законів держави та законів серця, де право впроваджується завдяки силі “верховенства добра”, що виправдовує жорсткий дисциплінарний порядок [18, с. 90–92]. Поширюються численні ідеї щодо “виправдовування влади”, в основу яких покладено ідею суспільного договору та універсальності розумного закону. Ідеологічна легітимізація задовольняє потребу певної соціальної групи у виправдовуванні соціальної диференціації: кодифікація кримінального права, поява процесуального права та визначення градації покарань спирались на ідеологічний дискурс, який тривав у кінці XVIII – на початку XIX ст. у Франції. Зокрема, цієї проблематики торкались П. Кабаніс, К. Вольней, М. Серван, Ф. Гізо.

Міфологічна та релігійна легітимність виявились неефективними порівняно з ідеологічно, яка описувала владу як техніку контролю за думками. “Сформувавши у свідомості громадян ланцюг думок, ви зможете пишатись тим, що виконуєте роль їх вождів та господарів”, – зазначав М. Серван [19, с. 150]. Політична думка стосовно основи соціально-економічного порядку спиралась на такі поняття, як “взаємність обов’язків”, “суспільна згода”, “віра”, “загальна легальність”, “політичні звичаї” тощо. Характеризуючи ступінь розробленості проблематики легітимності державної влади в Новий час, треба відзначити, що головний конфлікт полягав у необхідності гармонізувати республіканські практики перемовин з дисциплінарним простором влади.

XX століття позначилось стрімким зростанням соціальної активності різних верств суспільства, зникненням універсальних владних авторитетів та необхідністю задовольнити несумісні соціальні позиції. Саме на цьому тлі М. Вебер створив свою теорію легітимності, якій присвячено багато досліджень. В основу теорії покладено ідею про чотири ідеальні типи дії: ціле-раціональний, ціннісно-раціональний, афективний, традиційний. Оскільки легітимність, за М. Вебером, передбачає наявність уявлень про значущість влади та добровільну згоду підкорятися їй, легітимність влади гарантована або внутрішньою, або зовнішньою прихильністю до існуючого порядку. Отже, М. Вебер визначає три способи досягнути добровільного підкорення владі: легальний – передбачає переконання щодо розумності та ефективності права; харизматичний – заснований на довірі до політичного лідера; традиційний – існує через віру в святість традицій [6, с. 636–643, 646–647]. Треба зазначити, що теорія М. Вебера поряд із великою кількістю прихильників має багатьох критиків, проте й зараз використовується як домінуюча теорія в дослідженнях проблем легітимності влади.

Докорінні зміни, що відбулись у XX ст., суттєво змінили практики легітимізацій та надали нового виміру концепту легітимності. Сучасні

визначення поняття легітимності зіткнулися з труднощами полісемії концепту, а також з необхідністю враховувати взаємозв’язки різних когнітивних систем. Розглядаючи численні дослідження проблематики легітимності державної влади, можна виділити найбільш показові ідеї С. Ліпсета, П. Бурдьє, Ч. Міллса. Так, С. Ліпсет визначає легітимність, ґрунтуючись на працях М. Вебера, як здатність системи підтримувати віру населення і соціальних груп у те, що наявні політичні інститути найбільше відповідають наявному суспільству, та пов’язує легітимність із ціннісною динамікою розвитку соціальних інститутів [22, с. 64]. І хоча С. Ліпсет розмежовує ефективність та легітимність, розглядає їх у тісному взаємозв’язку: ефективність має інструментальний характер, а легітимність – оцінний [22, с. 68]. Суспільства, які характеризуються високим рівнем ефективності й легітимності, мають стійку політичну систему.

Деяко спільними є погляди, висловлені П. Бурдьє та Ч. Міллсом. П. Бурдьє зазначав, що зміст легітимності полягає в негласній довірі до політика, коли свою думку обирають через офіційного представника. Отже, в основі сучасних демократій – віра громадян у рівність перед політикою, яка забезпечує кредит довіри до партій та чиновників [4, с. 114].

Т. Парсонс визначав в основі легітимізації ціннісні переконання, які незалежні від бажань отримати вигоду [13, с. 28]. Він зауважував, що легітимність влади є реалізацією права діяти в контексті досягнення мети від імені всього соціального колективу. Т. Парсонс виявляв моральний та конституційний змісти поняття легітимності. Цікаво, що конституційний аспект є не тільки формально-юридичною відповідальністю держави, а й передбачає унормування функцій виконавчої влади й повноважень системи її органів шляхом автономії системи законодавства та системи органів законодавчої влади, виборчих процедур, конституційного суду тощо. Отже, легітимність – це відповідальність держави за чинний нормативний порядок, що фактично складається з кількох легітимізаційних процедур, які реалізуються з урахуванням інтересів суспільства [14].

Пошуки нової методології концепту легітимності здійснював Д. Бітем, який пропонував вивчати легітимність не тільки в контексті “віри в легітимність”, а й беручи до уваги множини її реальних основ. Як такі вчений розглядав відповідність влади встановленим нормам як формалізованим, так неформалізованим; підкріплення таких норм віруваннями, які поділяє і народ і уряд; демонстрацію підтримки влади з боку тих, ким вона управляє. Усі ці рівні й компоненти утворюють складну нормативну структуру легітимності [21].

Чимало дослідників розкривають сенс легітимності в контексті одностороннього наділення довірою, недостатньо враховуючи простір взаємного кредитування. Н. Луман, торкаючись зміс-

ту довіри як специфічної ціннісно-раціональної схеми орієнтації на випередження й відмовляючи довірі бути “формулою згоди”, акцентує увагу на специфічних аспектах легітимності: “Цінність цінності – це позиція, виходячи з якої спостерігають, вимагають, ангажуються та демонструють у себе здатність до дії” [11, с. 206].

Створюючи теорію політичних систем, Д. Істон використовував поняття довіри як близьке за змістом до поняття легітимності. Якщо легітимність виражає відповідність політичного режиму цінностям, які панують у суспільстві, і встановленим нормам, то довіра втілює очікування громадян, що результати діяльності політичної системи відповідатимуть їх інтересам. Разом з тим зменшення довіри до політичної влади не призводить до втрати нею легітимності. Фактично Д. Істон та його послідовники визначали легітимність політичної системи як відповідність власним моральним принципам індивіда, за якої його відчуття “справедливого” збігаються із відчуттям “справедливого” в політичному житті [9, с. 321].

Таким чином, аналіз політичної думки ХХ ст. свідчить про багатовекторність розвитку проблематики легітимності державної влади у контексті суспільного розвитку, який характеризувався протистоянням демократичних держав з авторитарними, розпадом біполярного світу, процесами глобалізації тощо. Ефективність політичної системи стає вагомим чинником формування легітимності державної влади, особливо в державах, що переходять від авторитарного режиму до демократії.

IV. Висновки

Зазначимо, що сучасний рівень концептуалізації проблеми легітимності державної влади став можливий унаслідок тривалого історичного розвитку форм легітимізації державної влади. Еволюція семантики поняття “легітимність” відбувалась з удосконаленням суспільно-політичних відносин і має чіткий часовий вимір, який збігається з епохами суспільного розвитку.

У сучасному світі відбувається посилення систем взаємного виправдовування, в якому авторитет виявляється як невід’ємна якість кожного учасника політичного процесу. Довіра, яка залишається основою проблематики легітимності державної влади, є способом стабілізації суспільної взаємодії. Структурування відносин між великою кількістю людей, які не мають безпосередніх контактів і відрізняються контекстами поведінки та мотивації, можливе саме завдяки ситуації, коли влада є ресурсом довіри. Отже, подальший розвиток концепту легітимності повинен урахувати політичні реалії ХХІ ст.

Список використаної літератури

1. Аристотель. Политика. Афинская полития / Аристотель. – М. : Мысль, 1997. – 458 с.
2. Ассман Я. Египет: теология и благочестие ранней цивилизации / Я. Ассман ; пер. Т. Баскакова. – М. : Присцельс, 1999. – 368 с.
3. Бенвенист Э. Словарь индоевропейских социальных терминов: I. Хоз-во, семья, общество. II. Власть, право, религия : пер. с фр. / Эмиль Бенвенист ; общ. ред. и вступ. ст. Ю.С. Степанова ; коммент. Ю.С. Степанова, Н.Н. Казанского. – М. : Прогресс : Универс, Б. г., 1995. – 452 с.
4. Бурдые П. Социология политики / П. Бурдые ; [пер. с фр.: Е.Д. Вознесенская и др. ; сост., общ. ред. и предисл. Н.А. Шматко]. – М. : Socio-Logos, 1993. – 333 с.
5. Бицилли П. Элементы средневековой культуры / П.М. Бицилли ; Экспериментальная студия книжного искусства “Чистое поле”. – СПб. : Мифрил, 1995. – 243 с.
6. Вебер М. Избранные произведения / М. Вебер ; пер. с нем. М.И. Левина, А.Ф. Филиппов, П.П. Гайдено ; сост., общ. ред. и послесл. Ю.Н. Давыдова ; предисл. П.П. Гайдено. – М. : Прогресс, 1990. – 804 с.
7. Завершинский К. Легитимность: генезис, становление и развитие концепта / К.Ф. Завершинский // Полис. политические исследования. – 2001. – № 2. – С. 113–131.
8. Ильин М.В. Слова и смыслы: Опыт описания ключевых политических понятий / М.В. Ильин. – М. : РОССПЭН, 1997. – 430 с.
9. Истон Д. Категории системного анализа политики / Д. Истон // Политология : хрестоматия / [сост. М.А. Василик, М.С. Вершинин]. – М. : Гамарика, 1999. – С. 319–331.
10. Козлов А. Новая книга по истории тетрархи рубежа III–IV вв. / А.С. Козлов // Известия Уральского государственного университета. – 2009. – № 4. – С. 23–26.
11. Луман Н. Поняття цілі і системна раціональність: щодо функції цілей у соціальних системах / Ніклас Луман ; пер. з нім. Михайла Бойченка і Вахтанга Кебуладзе. – К. : Дух і літера, 2011. – 335 с.
12. Маковский М. Сравнительный словарь мифологической символики в индоевропейских языках: Образ мира и миры образов / М. Маковский. – М. : ВЛАДОС, 1996. – 415 с.
13. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс ; [Ин-т “Открытое общество”] ; [пер. с англ. Л.А. Седова, А.Д. Ковалева]. – М. : АСПЕКТ ПРЕСС, 1997. – 270 с.
14. Парсонс Т. Социальная структура и личность : [зб. творів] / Талкот Парсонс ; пер. з англ. В. Верлоки і В. Кебуладзе. – К. : Дух і літера, 2011. – 337 с.
15. Рубцов П.В. Представления о легитимности императорской власти в IV в. / П.В. Рубцов // Война и мир в истории Европы : сборник научных статей памяти профессора Е.П. Глушанина. – Барнаул : Изд-во Алт. ун-та. – С. 35–43.
16. Сергеев В.М. Демократия как переговорный процесс / В.М. Сергеев. – М. : МОНФ, 1999. – 145 с.

17. Трубецкой Е.Н. Миросозерцание Блаженного Августина / Е.Н. Трубецкой. – М. : Директ-Медиа, 2008. – 64 с.
18. Фуко М. История безумия в классическую эпоху / М. Фуко ; гл. ред. С.Я. Левит. – СПб. : Унив. кн., 1997. – 573 с.
19. Фуко М. Надзирать и наказывать: Рождение тюрьмы / М. Фуко ; пер. с фр. В. Наумова ; под ред. И. Борисовой. – М. : AD Marginem, 1999. – 478 с.
20. Чеканова Н. Трансформация представлений о публичной власти и ее носителях в Риме в эпоху гражданских войн / Н.В. Чеканова // Античное общество – IV: Власть и общество античности : материалы международной конференции антиковедов, проводившейся 5–7 марта 2001 г. на историческом факультете СПбГУ. – СПб., 2001. – С. 87–91.
21. Beetham D. The Legitimation of Power / D. Beetham. – London : Macmillan, 1991. – 267 p.
22. Lipset S.M. Political Man. The Social Bases of Politics / S.M. Lipset. – Baltimore : The Johns Hopkins U.P., 1988. – 586 p.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2012.

Радченко О.О. Генезис проблемы легитимности государственной власти от античности до наших дней

В статье приведена историческая ретроспектива проблемы легитимации системы органов публичной власти страны как одного из ключевых факторов государства.

Ключевые слова: легитимность, легитимизация, государственное управление.

Radchenko O. The genesis of the problem of legitimacy of state power from antiquity to the present day

Classic approaches are probed to the problem of legitimating of the system of organs of public power of country as one of key factors of creation of the state.

Key words: legitimacy, state administration.